

HỌC VIỆN NGÂN HÀNG
KHOA LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

TIỂU LUẬN KẾT THÚC HỌC PHẦN

Học phần:

ĐỀ TÀI: Phân tích khái niệm và vai trò của thị trường. Nêu giải pháp để phát triển thị trường tiêu thụ nông sản Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế.

Giảng viên hướng dẫn : Phạm Thanh Hiền

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Thúy Hương

Lớp : K23ATCC

Mã sinh viên : 23A7510059

Hà nội, ngày 15 tháng 6 năm 2020

MỤC LỤC

LỜI MỞ ĐẦU.....	2
CHƯƠNG 1. KHÁI QUÁT LÝ LUẬN.....	3
1.1. Khái niệm thị trường.....	3
1.2. Vai trò của thị trường.....	4
CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG THỊ TRƯỜNG TIÊU THỤ NÔNG SẢN VIỆT NAM	5
CHƯƠNG 3. GIẢI PHÁP ĐỂ PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG TIÊU THỤ NÔNG SẢN VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH HỘI NHẬP KINH TẾ QUỐC TẾ.....	8
KẾT LUẬN.....	11

LỜI MỞ ĐẦU

Trong bối cảnh thế giới hòa bình, các nước trên thế giới đều đang tập trung mở rộng thị trường, hợp tác để phát triển tiềm năng kinh tế của đất nước. Điều đó đã tạo ra nhiều cơ hội và thách thức với Việt Nam để phát triển kinh tế, xây dựng đất nước.

Từ sau Đại hội đổi mới năm 1986, Việt Nam đã có những thành tựu và bước phát triển lớn trên tất cả các lĩnh vực, trong đó có kinh tế. Việt Nam đã và đang dần hòa nhập vào nền kinh tế khu vực và thế giới. Từ những thành tựu đó, ta thấy được vai trò to lớn của thị trường.

Ở đâu có trao đổi, mua bán thì ở đó sẽ xuất hiện thị trường. Thị trường là khái niệm quen thuộc và có vai trò quan trọng đối với nền kinh tế nước ta nói riêng và nền kinh tế thế giới nói chung. Thông qua thị trường, hàng hóa sẽ được định giá và trao đổi, mua bán có hiệu quả hơn, từ đó thúc đẩy nền kinh tế phát triển. Vì vậy, em đã chọn đề tài: “Phân tích khái niệm và vai trò của thị trường. Nêu giải pháp để phát triển thị trường tiêu thụ nông sản Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế”.

Qua bài tiểu luận này, mọi người sẽ hiểu rõ hơn về khái niệm và vai trò của thị trường đối với nền kinh tế. Cũng thông qua bài tiểu luận này, mọi người có thể thấy được thực trạng của thị trường tiêu thụ nông sản Việt Nam. Từ đó, cố gắng khắc phục tình trạng này và phát triển thị trường tiêu thụ nông sản Việt Nam trong thời kỳ hội nhập kinh tế quốc tế.

Để phù hợp với mục đích nêu trên, bài tiểu luận sẽ được trình bày gồm ba phần: 1. Khái quát lý luận về khái niệm và vai trò của thị trường; 2. Thực trạng của thị trường tiêu thụ nông sản ở Việt Nam hiện nay; 3. Giải pháp phát triển thị trường tiêu thụ nông sản ở Việt Nam trong thời kỳ hội nhập kinh tế quốc tế.

CHƯƠNG 1. KHÁI QUÁT LÝ LUẬN

1.1. Khái niệm thị trường

Sự ra đời của thị trường gắn liền với sự phát triển của sản xuất hàng hóa. Cùng với sự phát triển nhanh chóng của sản xuất và trao đổi, khái niệm thị trường cũng có những cách quan niệm khác nhau.

Theo nghĩa hẹp, thị trường là nơi diễn ra hành vi trao đổi, mua bán hàng hóa giữa các chủ thể kinh tế với nhau. Tại đó, người có nhu cầu về hàng hóa, dịch vụ sẽ nhận được thứ mà mình cần và ngược lại, người có hàng hóa, dịch vụ sẽ nhận được một số tiền tương ứng. Thị trường được biểu hiện dưới nhiều hình thái như chợ, cửa hàng, quầy hàng lưu động, văn phòng giao dịch hay siêu thị...

Theo nghĩa rộng, thị trường là tổng hòa các mối quan hệ liên quan đến trao đổi, mua bán hàng hóa trong xã hội, được hình thành do những điều kiện lịch sử, kinh tế, xã hội nhất định. Theo nghĩa này, thị trường là tổng thể các mối quan hệ kinh tế gồm cung, cầu, giá cả; quan hệ hàng- tiền; quan hệ giá trị, giá trị sử dụng; quan hệ hợp tác, cạnh tranh; quan hệ trong nước, ngoài nước... Cùng với đó là yếu tố kinh tế như nhu cầu (người mua hàng); người bán; tiền - hàng; dịch vụ mua bán... Tất cả các quan hệ và yếu tố kinh tế này được vận động theo quy luật của thị trường.

Tùy theo tiêu thức hoặc mục đích nghiên cứu có nhiều cách khác nhau để tiếp cận nghiên cứu về thị trường.

Căn cứ vào đối tượng hàng hóa đưa ra trao đổi, mua bán trên thị trường, có thể chia ra thị trường tư liệu sản xuất và thị trường tư liệu tiêu dùng.

Căn cứ vào phạm vi hoạt động, có thể chia ra thị trường trong nước và thị trường thế giới.

Căn cứ vào đầu vào và đầu ra của quá trình sản xuất có thể chia ra thị trường các yếu tố đầu vào, thị trường hàng hóa đầu ra.

Căn cứ vào tính chuyên biệt của thị trường có thể chia thành các loại thị trường gắn với các lĩnh vực khác nhau của đời sống xã hội.

Căn cứ vào tính chất và cơ chế vận hành của thị trường, có thể chia ra thị trường tự do, thị trường có điều tiết, thị trường cạnh tranh hoàn hảo, thị trường cạnh tranh không hoàn hảo (độc quyền).

1.2. Vai trò của thị trường

Có thể thấy rằng thị trường có vai trò quan trọng đối với sự phát triển không chỉ của nền kinh tế nước ta mà còn với cả nền kinh tế thế giới nói chung, đặc biệt là giai đoạn phát triển hiện nay. Vai trò chủ yếu của thị trường có thể được khái quát như sau:

Một là, thị trường là điều kiện, môi trường cho sản xuất phát triển.

Sản xuất hàng hóa càng phát triển, sản xuất ra càng nhiều hàng hóa, dịch vụ thì càng đòi hỏi thị trường tiêu thụ rộng lớn hơn. Đồng thời, sự mở rộng thị trường lại thúc đẩy trở lại sự phát triển của sản xuất. Vì vậy, thị trường là môi trường kinh doanh, là điều kiện không thể thiếu được của quá trình sản xuất kinh doanh.

Hai là, thị trường kích thích sự sáng tạo của mọi thành viên trong xã hội, tạo ra cách thức phân bổ nguồn lực hiệu quả trong nền kinh tế.

Thị trường thúc đẩy các quan hệ kinh tế không ngừng phát triển. Thông qua các quy luật thị trường, các nguồn lực cho sản xuất được điều tiết, phân bổ tới các chủ thể sử dụng hiệu quả nhất, thị trường tạo ra cơ chế để lựa chọn các chủ thể có năng lực sử dụng nguồn lực hiệu quả trong nền sản xuất.

Ba là, thị trường gắn kết nền kinh tế thành một chỉnh thể, gắn kết nền kinh tế quốc gia với nền kinh tế thế giới.

Xét trong phạm vi quốc gia, thị trường làm cho các quan hệ sản xuất lưu thông, phân phối, tiêu dùng trở thành một thể thống nhất. Thị trường phá vỡ ranh giới sản xuất tự nhiên, tự cấp, tự túc để tạo thành hệ thống nhất định trong nền kinh tế.

Xét trong quan hệ với nền kinh tế thế giới, thị trường làm cho kinh tế trong nước gắn liền với nền kinh tế thế giới. Các quan hệ sản xuất, lưu thông, phân phối, tiêu dùng không chỉ bó hẹp trong phạm vi nội bộ quốc gia, mà thông qua thị trường, các quan hệ đó có sự kết nối, liên thông với các quan hệ trên phạm vi thế giới.

CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG THỊ TRƯỜNG TIÊU THỤ NÔNG SẢN VIỆT NAM

Nông sản là những sản phẩm hoặc bán thành phẩm của ngành sản xuất hàng hóa thông qua gây trồng và phát triển cây trồng. Nó là một trong những mặt hàng có tiềm năng, thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế Việt Nam. Thị trường nông sản là nơi diễn ra các hoạt động có liên quan trực tiếp đến giao dịch hàng hóa nông sản. Nhờ có nó, các hàng hóa nông sản được thừa nhận, định giá và có giá trị. Tuy nhiên, thị trường nông sản Việt Nam hiện nay vẫn còn nhiều điểm thiếu sót và cần cải thiện.

Giá của nông sản không ổn định, mang tính thời vụ.

Ngành nông nghiệp nước ta có tính thời vụ khá cao. Tính thời vụ của sản xuất nông nghiệp thể hiện rõ ở sự biến động của giá cả thị trường theo thời vụ. Mỗi loại cây trồng có đặc điểm sinh trưởng khác nhau, dẫn đến mùa vụ gieo trồng cũng khác nhau. Các mặt hàng nông sản có xu hướng nhiều vào vụ mùa và ít vào vụ nghịch. Sự chênh lệch quá nhiều về số lượng giữa các vụ dẫn đến giá của nông sản cũng biến đổi mạnh: vào vụ mùa giá thấp do cung vượt quá cầu nhưng giá nông sản vào mùa nghịch lại bị đẩy lên do cung nhỏ hơn cầu.

Giá cả là yếu tố cấu thành của cơ chế thị trường có tác động chi phối về cả hai phía cầu và cung của nông nghiệp. Bên cạnh đó, giá cả cũng chi phối các mối quan hệ trao đổi trong nội bộ và trao đổi liên ngành của nông nghiệp như dịch vụ, công nghiệp, truyền thông, ... Chính vì vậy, việc giá cả nông sản không bình ổn đã gây ra rất nhiều khó khăn đến tất cả các thành phần tham gia vào thị trường.

Cung và cầu nông sản không cân đối.

Thị trường nông sản đạt trạng thái cân bằng khi khối lượng nông sản đem bán vừa bằng với nhu cầu của người mua. Trên thực tế, thị trường nông sản chỉ đạt cân bằng ở một số thời điểm nhất định. Khi nguồn cung trên thị trường quá nhiều sẽ dẫn đến tình trạng người bán không tìm được người mua khiến nông sản dư thừa, đẩy giá thành xuống thấp. Ngược lại, khi nguồn cung quá thấp, người mua không tìm được người bán dẫn đến tình trạng nông sản khan hiếm, đẩy giá thành lên cao.

Tình trạng độc quyền trên thị trường nông sản.

Cũng giống với các loại thị trường khác, thị trường nông sản chịu sự tác động của quy luật cạnh tranh thị trường. Cạnh tranh thị trường có hai loại là cạnh tranh hoàn hảo và cạnh tranh độc quyền. Cạnh tranh độc quyền, độc quyền một người bán và độc quyền một người mua là những nét đặc trưng của thị trường nông sản.

Tuy nhiên, khi làm cho một ngành hàng nông sản trở thành độc quyền có thể gây ra tình trạng sản lượng cung cấp ít đi, giá bán cho người tiêu dùng tăng lên và nhà kinh doanh thu được lợi nhuận độc quyền. Các doanh nghiệp nhà nước đang thống lĩnh nguồn cung yếu tố đầu vào, chế biến sau thu hoạch và tiếp thị sản phẩm. Doanh nghiệp nhà nước cũng độc quyền bán buôn, đồng nghĩa với việc một phần lớn giá cả sản phẩm đầu ra thuộc về các chủ thể trung gian kém hiệu quả. Điều này làm giảm thu nhập của người nông dân và giảm động cơ đầu tư. Về lâu dài, tình trạng cạnh tranh độc quyền có thể gây ra những tín hiệu sai lệch về giá cả và hiệu quả sản xuất, dẫn đến sự phân bổ và sử dụng kém hiệu quả các nguồn lực trong ngành nông sản.

Hệ thống nông sản chưa đồng bộ.

Công tác quản lý thị trường nông sản chưa chặt chẽ, vẫn còn tình trạng làm hàng giả, hàng kém chất lượng tràn lan trên thị trường. Các sản phẩm nông sản trên thị trường hiện nay có chất lượng không đồng đều. Do việc chạy đua theo lợi nhuận, sử dụng hóa chất ... dẫn tới tình trạng mất an toàn vệ sinh thực phẩm tràn lan.

Mạng lưới giao thông nông thôn ở nhiều vùng chưa hoàn chỉnh, còn lạc hậu, đặc biệt là ở các vùng núi. Điều này đã ảnh hưởng rất nhiều đến quá trình mua bán nông sản.

Hệ thống chợ nông thôn còn thiếu, còn khoảng 30% số xã chưa có chợ. Hệ thống các trung tâm thương mại vùng và liên vùng đang trong quá trình hình thành nên còn chưa đồng bộ.

Người dân chưa tiếp cận thông tin đầy đủ, vì vậy không cập nhật được xu hướng nông sản hiện tại, dẫn đến nông sản cần thì thiếu, nông sản ít cần lại nhiều và trở nên dư thừa.

Vấn đề đầu ra và khả năng liên kết thị trường

Vấn đề đầu ra đang là một khó khăn rất lớn đối với sản xuất nông nghiệp ở Việt Nam. Tháng 2/2020, do ảnh hưởng chủ yếu của dịch Covid, mặt hàng “giải cứu” chủ yếu ở thời điểm này là dưa hấu với giá khá rẻ chỉ khoảng 7.000-8.000 đồng/kg. Trước đó, mặt hàng thanh long cũng được kêu gọi “giải cứu” rầm rộ. Ngay sau đó, thậm chí tôm hùm cũng được "giải cứu" với mức giá giảm mạnh chỉ khoảng 500.000 - 900.000 đồng/kg thay vì mức giá 1,5-2 triệu đồng/kg như trước đây.

Bởi việc kết nối thị trường chưa tốt nên nhiều mặt hàng nông sản Việt Nam vào mùa rộ là nơi sản xuất hàng mất giá, chất đọng, còn nơi tiêu thụ vẫn thiếu, phải ăn hàng giá cao. Về vấn đề này, PGS. TS Nguyễn Văn Nam đã nói:

"Vậy nên mới có tình trạng 1kg khoai tím ở Vĩnh Long giá 500-1.000 đồng/kg nhưng ở Hà Nội rẻ nhất là 10.000 đồng/kg mà không phải loại ngon; 1kg xoài ở miền Tây bán 2.000-3.000 đồng/kg nhưng ở Hà Nội vẫn bán 20.000 đồng/kg; giá lợn hơi đã xuống nhưng ngoài chợ người dân vẫn phải mua giá thịt cao ngất ngưỡng ...

Rõ ràng, tổ chức thị trường rất kém, chuỗi cung ứng không rõ ràng khiến người sản xuất cứ tự loay hoay, còn lẫn lộn rơi vào tay trung gian, tiểu thương. Câu chuyện 1 quả trứng công 14 loại phí mà trước đây một chuyên gia thương mại đề cập là minh chứng cho thực tế buồn này”.

Hội nhập vào thị trường nông sản khu vực và thế giới

Với chủ trương xây dựng nền kinh tế hướng ngoại, nền nông nghiệp Việt Nam cũng gặp nhiều khó khăn. Tuy nhà nước đã có chính sách để bảo hộ nông sản trong nước nhưng kho nông sản nước ngoài xâm nhập vào Việt Nam đã dẫn đến

tình trạng cạnh tranh với nông sản trong nước, tăng nguồn cung đối với một số loại nông sản.

Hiện nhiều chỉ dẫn địa lý về các loại nông sản Việt Nam đã nổi tiếng khắp thế giới như cà phê Buôn Ma Thuột, nước mắm Phú Quốc, thanh long Bình Thuận, ... Việt Nam có gần 1000 loại nông sản đặc sản có thể phát triển thành các chỉ dẫn địa lý. Tuy nhiên, hiện nay mới chỉ có hơn 30 sản phẩm nông sản đăng kí bảo hộ chỉ dẫn địa lý trong nước.

CHƯƠNG 3. GIẢI PHÁP ĐỂ PHÁT TRIỂN THỊ TRƯỜNG TIÊU THỤ NÔNG SẢN VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH HỘI NHẬP KINH TẾ QUỐC TẾ

Xây dựng hệ thống thị trường đồng bộ cho nông nghiệp, nông thôn: Bao gồm thị trường cung cấp các yếu tố đầu vào cho sản xuất và thị trường tiêu thụ sản phẩm, trong đó quan trọng nhất là thị trường vốn, thị trường dịch vụ kỹ thuật và thị trường tiêu thụ sản phẩm.

Hạn chế tình trạng độc quyền trong thị trường nông sản. Muốn vậy cần quy định giá chuẩn cung ứng đối với những hàng hoá và dịch vụ độc quyền đối với các doanh nghiệp tư nhân. Đối với doanh nghiệp nhà nước thì vẫn phải đầu tư hoàn toàn như dịch vụ thuỷ lợi, điện cung cấp cho nông nghiệp nông thôn... đánh thuế trọn gói đối với lợi nhuận độc quyền cao.

Chính sách đầu tư, hỗ trợ cho sản xuất nông nghiệp phải triệt để gắn với quy hoạch nông nghiệp.

Cần có chính sách thích hợp để khuyến khích doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp.

Đối với khoa học kỹ thuật, cần đẩy mạnh việc nghiên cứu ứng dụng, chuyển giao khoa học kỹ thuật, quy trình sản xuất ... cho doanh nghiệp và nông dân để nâng cao chất lượng và giá trị nông sản.

Khuyến khích mở rộng hợp tác liên doanh, cạnh tranh lành mạnh trong toàn bộ hệ thống thị trường nông sản.

Để tăng cường khả năng cạnh tranh, từng bước hội nhập vào thị trường quốc tế trong điều kiện chênh lệch về trình độ và quy mô sản xuất, chúng ta cần:

Tích cực mở rộng và tạo thế đứng trên các thị trường quốc tế.

Tham gia nhiều hơn vào các hiệp định và công ước quốc tế có liên quan đến kinh tế và thương mại.

Sử dụng linh hoạt và có hiệu quả các công cụ kinh tế trong quan hệ ngoại thương đối với các sản phẩm xuất nhập khẩu (nhập khẩu vật tư nông nghiệp và xuất khẩu nông sản).

Thực hiện việc kiểm soát buôn bán tiểu ngạch và chống buôn lậu có hiệu quả.

Thực hiện những quyết định điều tiết giá cả nông nghiệp một cách linh hoạt và phù hợp.

Định giá trần khi giá thị trường của một loại nông sản nào đó là cao đến mức một và khi trở nên phổ biến thì sẽ gây bất lợi lớn cho người tiêu dùng nông sản.

Định sàn đối với nông sản khi giá thị trường là quá thấp, ảnh hưởng đến lợi ích người sản xuất.

Quyền sở hữu chỉ dẫn của Việt Nam thuộc về Nhà nước Việt Nam . Việc đăng ký bảo hộ chỉ dẫn địa lý ở thị trường nước ngoài cần nhận được sự quan tâm đúng mức.

Các doanh nghiệp nên tham gia vào thị trường nông sản, nhằm bảo tiêu đầu ra nông sản, kích thích phát triển thị trường. Địa phương và doanh nghiệp cần nhận thức rõ tầm quan trọng của việc xây dựng thương hiệu và cùng chung tay xây dựng thương hiệu sản phẩm này.

Nên dự báo nhu cầu trong trong thời gian sắp tới để có những dự báo cho nông dân, tránh tình trạng sản xuất ồ ạt một loại nông sản gây dư thừa, lãng phí. Nâng khối lượng tiêu dùng trong nước bằng cách trợ cấp cho việc dùng nông sản làm thức ăn chăn nuôi gia súc.

KẾT LUẬN

Từ những khái niệm về thị trường, ta thấy được vai trò quan trọng của thị trường đối với nền kinh tế đất nước. Đồng thời, ta cũng thấy được những khó khăn và điểm yếu của thị trường nông sản Việt Nam trong bối cảnh kinh tế hiện nay, đặc biệt là trong lúc nền kinh tế đang bị ảnh hưởng bởi đại dịch Covid- 19. Từ đó, chúng ta có những chủ trương, biện pháp để kịp thời khắc phục những thực trạng và phát triển kinh tế đất nước.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. <https://dautuvietnam.com.vn/thi-truong/khai-niem-chuc-nang-va-phan-loai-thi-truong-a5.html>
2. <http://nongsanvietnam.com.vn/thuc-trang-thi-truong-nong-san-viet-nam/>
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2019, Giáo trình kinh tế chính trị Mác- Lênin, tr. 35.
4. <https://haiquanonline.com.vn/nhuc-nhoi-giai-cuu-nong-san-120690-120690.html>

